

Marian Wolski

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

 <https://orcid.org/0000-0001-6633-9929>

Krąg rodzinny biskupa Ludwika Łętowskiego

Postać Ludwika, a właściwie Nikodema Cypriana Ludwika Łętowskiego (1786–1868), biskupa tytularnego joppejskiego i administratora diecezji krakowskiej, jest stosunkowo dobrze znana zarówno za sprawą pozostawionych przezeń wspomnień, jak i późniejszej literatury¹. Kilka publikacji poświęcił mu Henryk Barycz, charakteryzując jednak biskupa, zgodnie z marksistowską terminologią, jako przedstawiciela „pierwotnego sarmatyzmu i szlacheckiego starożytności”². Spod pióra tegoż autora wyszedł też wyczerpujący, choć równie nacechowany klasowym uprzedzeniem biogram biskupa w *Polskim słowniku biograficznym*³. Kilka ciekawych szczegółów dotyczą-

1 M. in. A. Boniecki, *Herbarz polski*, t. 15, Warszawa 1912, s. 334–335; L. Łętowski, *Wspomnienia pamiętnikarskie*, Wrocław 1956; H. Barycz, *Łętowski Ludwik*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 18, Wrocław 1973, s. 361–364.

2 H. Barycz, *Przedmowa*, [w:] L. Łętowski, *Wspomnienia pamiętnikarskie*, Wrocław 1956, s. V.

3 H. Barycz, *Łętowski Ludwik*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 18, Wrocław 1973, s. 361–364. Tu też zestawienie starszej literatury.

cych życia i działalności biskupa wydobyli na światło dzienne Jacek Urban i Ewelina Zych⁴.

Znacznie mniej wiadomo natomiast o kręgu rodzinnym Łętowskiego⁵, rozumianym jako najbliżsi krewni, których późniejszy biskup znał osobiście i z którymi pozostawał w kontaktach, a więc rodziców, rodzeństwo, stryjów, ciotki oraz ich potomstwo.

Ludwik wywodził się ze starszej linii rodziny Łętowskich herbu Ogończyk, zapoczątkowanej przez jego dziada, podkomorzego krakowskiego, starostę wielickiego i bocheńskiego, wielkorządcę krakowskiego i rotmistrza chorągwi husarskiej Stanisława (zm. 1776)⁶, ożenionego z wojewodzianką braclawską Konstancją Jordanówną (zm. 1761) herbu Trąby. Swych dziadków ojczystych Ludwik nie znał, gdyż oboje umarli na długo przed jego urodzeniem. Poznał natomiast niewątpliwie drugą żonę Mariannę z Dembińskich, herbu Rawicz, 1-o v. Remerową, przyrodniego brata dziadka, stolnika krakowskiego Aleksandra Łętowskiego (zm. 1801)⁷, jego drugą żonę Mariannę z Dunin Wąsowiczów (zm. 1833)⁸, a także ich dzieci i wnuki, o czym przekonuje choćby wspomnienie jego autorstwa o Teofilu Łętowskim (zm. 1856), jednym z synów stolnika⁹.

Rodzicami późniejszego biskupa byli podkomorzyc krakowski i kapitan wojsk koronnych (1770)¹⁰ Franciszek Łętowski (1741–1811) i podwojowo-

4 J. Urban, *Dwa pogrzeby biskupa Ludwika Łętowskiego*, „*Analecta Cracoviensia*”, 37, 2005, s. 449–459; J. Urban, E. Zych, *Dwie fundacje biskupa Ludwika Łętowskiego*, [w:] *Działalność fundacyjna biskupów krakowskich*, red. Marek Walczak, Kraków 2016, t. 1, s. 661–668.

5 Najpełniejszy, choć niepozbawiony błędów obraz powiązań rodzinnych Ludwika Łętowskiego podaje A. Boniecki, *Herbarz polski*, dz. cyt., t. 15, s. 332–335.

6 Testament spisał w Koszyczkach Małych 14 II 1773 (A. Falniowska-Gradowska, *Testamenty szlachty krakowskiej XVII–XVIII w.*, Kraków 1997, s. 129–156 – autorka błędnie podała w przypisie, jakoby Aleksander i Tomasz Łętowscy byli braćmi rodzonymi Stanisława). Umarł 25 I 1776 w Wysockich (H. Dymnicka, *Łętowski Stanisław h. Ogończyk*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 18, s. 365–367; J. Pasiecznik, *Kościół i klasztor Franciszkanów-Reformatów w Bieczu*, Kraków 1984, s. 296; *Urządnicy województwa krakowskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, opr. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, Kórnik 1990, nr 246; F. Leśniak, *Wielkorządcy krakowscy XVI–XVIII wieku. Gospodarze zamku wawelskiego i majątku wielkorządowego*, Kraków 1996, s. 181–182, 275).

7 Umarł w Boronicach 25 VI 1801, pochowany w kościele w Kazimierzy Wielkiej (Archiwum Diecezjalne w Kielcach, sygn. 401: Księga zmarłych parafii Kazimierza Wielka 1797–1837, s. 16). Zdjęcie tablicy nagrobnej opublikowane w S.M. Przybyszewski, *Ziemianie. Pałace, dwory i dworki nad Nidzicą i Szreniawą*, Kazimierza Wielka 2007. Tamże błędne informacje o Łętowskich (s. 184).

8 Umarła 7 III 1833 w Gliniku Mariampolskim (Archiwum Diecezjalne w Tarnowie, Księga zmarłych parafii Gorlice). Testament spisała w Glinniku 15 III 1833 (zbiory rodzinne autora).

9 L. Łętowski, *Wspomnienie o Teofilu Łętowskim znakomitym dobroczyńcy Zakładu Towarzystwa Dobroczynności*, [w:] *Pamiętnik Towarzystwa Dobroczynności Krakowskiego*, Kraków 1868, s. 175.

10 10 VI 1770 (Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Metryka Koronna, Sigillata, t. 32, k. 89).

dzianka lubelska¹¹ Teresa z Balickich (zm. 1821) herbu Topór¹². Teresa była córką Ignacego i Marianny z Wolskich, dziedziców Tarnawadki koło Krasnobrodu¹³. Po ślubie (1780) Łętowscy przez kilka lat (co najmniej do 1788 roku) mieszkali w Tarnawadce, gdzie przyszły na świat wszystkie ich dzieci. W 1786 Franciszek został wybrany przez Kolegium Stanowe we Lwowie na taksatora dóbr ziemskich, z którego to urzędu zrezygnował 28 lipca 1791¹⁴. Po powrocie do Bobowej ciężko zachorował, a obawiając się o swoje życie, przepisał 17 stycznia 1791 roku na żonę swój majątek, tj. miasteczko Bobową z wsiami Stróżną i Berdechovem oraz folwarkami Wesołowskim, Widomskim i Brzańskim¹⁵. Dzieciństwo spędził Ludwik z rodzeństwem w Bobowej, którą ze wzruszeniem wspominał po latach: „Bobowa, miłe mi wspomnienie! Za tobą ja tęsknię dziś stary. Na Wawelu posadzony przy złoconej jego katedrze, wszelako okiem moim szukam ciebie!”¹⁶. W roku 1805 w związku z koniecznością rozliczeń rodzinnych Łętowscy zmuszeni byli sprzedać Bobową i kupić znacznie mniejsze Gorenice w powiecie olkuskim, gdzie mieszkali do końca życia¹⁷. Ludwik ciepło i z dumą wypowiadał się o swym ojcu: „Mój ojciec był pan dorodny”¹⁸, „Mój ojciec, szanowny starzec, ostatni – powiem – z dawnych Łętowskich, pan jeszcze wychowaniem i pamiątka po swoich”¹⁹, a jeszcze w innym miejscu: „człowiek piękny, z postawą pańską [...] obycaza-

11 W literaturze Ignacy Balicki podawany jest jako podwojewodzi urzędowski, choć takiego urzędu nigdy nie było (A. Boniecki, *Herbarz polski*, dz. cyt., t. 1, s. 87). Tak też w większości metryk rodzeństwa Ludwika, a nawet w Metryce Koronnej w przywileju na wieś Wierzchnia z 1762 roku (Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Metryka Koronna, 233, k. 347–348). Bywa jednak nazywany też prawidłowo podwojewodzim lubelskim (m.in. L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 10, 21; tablica nagrobna Franciszka i Teresy Łętowskich w kościele w Gorenicach).

12 Franciszek umarł w Krakowie 17 IV 1811, a Teresa w Gorenicach 9 XI 1821 (J. Wiśniewski, *Historyczny opis kościołów, miasta, zabytków i pamiątek w Olkuskiem*, Mariówka Opoczyńska 1933, s. 84).

13 Barycz błędnie podawał, że Tarnawadka znajduje się „koło Rzeszowa” (H. Barycz, *Łętowski Ludwik*, dz. cyt., s. 361), idąc w tym za samym Łętowskim, który zanotował, że urodził się w „ziemi przemyskiej, województwie ruskim, opodal Rzeszowa” (L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 10).

14 Центральний державний історичний архів України Львів, ф. 575-1-255, к. 20.

15 Центральний державний історичний архів України Львів, ф. 166-1-4705 (Contr. Nov. 50), s. 18–19. Łętowski pisze niezgodnie z prawdą, że choroba i zapis miały miejsce w Tarnawadce (L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 20).

16 L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 16.

17 19 VI 1805 (Центральний державний історичний архів України Львів, ф. 166-1-2337 (Instr. 6), s. 12–16). Łętowski zapisał, że w 1806 roku wyjechał jeszcze z Bobowej na służbę w Gwardii galicyjskiej, co może oznaczać, że do faktycznego przeniesienia własności tych dóbr doszło nieco później (L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 21).

18 L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 13.

19 Tamże, s. 345.

jów łagodnych i kawaler wygrzeczniony”²⁰. O matce zaś pisał: „Była nie tylko urodziwą osobą [...] ale odebrała wychowanie wysokie, umiejętność języków i talenta”²¹, „Miała rodziców zacnych, posag na tamte czasy dobry, wychowanie staranne i urodziwa była”²².

Franciszek Łętowski miał siedmioro rodzeństwa, pięcioro rodzonego i dwoje przyrodniego, z których Ludwik mógł poznać jako dziecko tylko kilkoro. Najstarszy z rodzeństwa, Stanisław, generał adiutant przy hetmanie wielkim koronnym Janie Klemensie Branickim²³, podpułkownik regimentu konnego buławy wielkiej koronnej (od 19 stycznia 1780)²⁴ i podwojewodzi krakowski²⁵, umarł w swych dobrach Koszyczkach Małych, nie założywszy rodziny, w roku 1784, a więc dwa lata przed urodzeniem się Ludwika²⁶.

Następnym według starszeństwa był pisarz ziemski krakowski Michał (1732–1795), żonaty z kasztelaną czechowską Katarzyną Lubieniecką (1745–1797) herbu Rola, dziedzic Bączali Dolnej i Modlnicy, zmarły również bezdzietnie w Łękach Dolnych²⁷. Ludwik niewątpliwie znał oboje stryjostwa, jako że Michał odgrywał w rodzinie ważną rolę opiekuna najmłodszego rodzeństwa i osieroconych siostrzeńców, przez co musiał niejednokrotnie bywać w Bobowej. Słabo go jednak pamiętał, skoro zanotował o nim jedynie: „dobre panosko, ale nierządne”²⁸. O obydwóch zaś starszych braciach ojca pisał: „ludzie byli zacni, ale prywatyzowali, jeden w Koszyczkach, drugi w Bączali siedząc”²⁹. Trzecim stryjem Ludwika był kanonik krakowski Adam (ur. 1740, zm. 7 lutego 1778)³⁰, zmarły w Drogini na długo przed narodzeniem Ludwika. W *Katalogu biskupów, prałatów i kanoników krakowskich* na pod-

20 Tamże, s. 102.

21 Tamże, s. 103.

22 Tamże, s. 14.

23 Według Łętowskiego umarł podczaszym krakowskim, co nie znajduje potwierdzenia źródłowego (L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 13).

24 Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Metryka Koronna, Sigillata, t. 34, k. 154v.

25 Boniecki błędnie podaje, że to Franciszek był podwojewodziem krakowskim (A. Boniecki, *Herbarz polski*, dz. cyt., t. 1, s. 87).

26 Akta spadkowe po generale Stanisławie Łętowskim – Archiwum Narodowe w Krakowie, Forum Nobilium Tarnoviense, sygn. 1154; List Franciszka Łętowskiego do Izabelli z Poniatowskich Branickiej z Bobowy 6 III 1784 informujący o śmierci brata Stanisława (Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Roskie, Korespondencja, sygn. LXIV/101).

27 L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 20. Mieli syna Stanisława Karola urodzonego w 1763 i zapewne zmarłego dzieckiem. Michał Łętowski umarł 8 VIII 1795 (Archiwum Narodowe w Krakowie, Forum Nobilium Tarnoviense, 350, Akta spadkowe po Michale Łętowskim).

28 L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 102.

29 Tamże.

30 J. Szczepaniak, *Katalog kleryków seminarium Stradomskiego (1732–1800)*, Kraków 2006, s. 101.

stawie zasłyszanych informacji zanotował, że był: „urody pięknie, uczony dobrze, statku wielkiego, do pierwszej promocji przeznaczony”³¹.

Były jeszcze dwie siostry podkomorzanki: Katarzyna Konstancja (zm. 1789), zamężna (25 stycznia 1756) za kasztelanem bełskim Andrzejem Ewarystem Kuropatnickim (1734–1788)³², oraz Helena (zm. w Krakowie 1794)³³, żona ordynata myśłowickiego, generała Felicjana Jana Mieroszewskiego (ur. w Podlipiu 1724, zm. w Myśłowicach 14 lutego 1806)³⁴. Starszej z ciotek pamiętać nie mógł, gdyż umarła, gdy miał zaledwie trzy lata, a druga – gdy miał osiem lat. Ojciec biskupa miał też przyrodnie rodzeństwo, urodzone z Krystyny z Dembińskich herbu Rawicz (zm. po 1795), drugiej żony podkomorzego. Byli to młodo zmarły Andrzej (zm. 1790)³⁵ i Marianna Konstancja (zm. po 1801) wydana za kasztelanica małogoskiego, sędziego ziemskiego sandomierskiego Franciszka Rupniewskiego herbu Szreniawa, z którym nie miała dzieci³⁶. Znać ją musiał Ludwik, choć nic o niej nie zanotował w swych wspomnieniach. Z ciotecznym rodzeństwem, Kuropatnickimi i Mieroszewskimi, utrzymywał potem w dorosłym życiu dość bliskie relacje. Do śmierci przechowywał u siebie portret wuja A. E. Kuropatnickiego³⁷.

Biskup miał pięcioro rodzeństwa, trzech braci i dwie siostry. Najstarszym z nich był Józef Jan Stanisław (ur. 1781)³⁸. Po ustanowieniu w 1810 nowego departamentu krakowskiego został mianowany podprefektem olkuskim, którą to funkcję piastował w latach 1811–1813³⁹. Pod koniec 1812 roku, gdy resztki

31 L. Łętowski, *Katalog biskupów, prałatów i kanoników krakowskich*, t. 3: *Prałaci i kanonicy krakowscy*, Kraków 1852, s. 292–294.

32 S.J. Gruczyński, *Kuropatnicki Ewaryst Andrzej h. Nieczuja*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, dz. cyt., t. 16, s. 251–252.

33 Pochowana 25 I 1794 pod kościołem Reformatów w Krakowie (M. Wilczyński, *Klasztor świętego Kazimierza oo. Reformatów w Krakowie*, Kraków 1893, s. 261).

34 [J.] Kudera, *O kryptach w kościele N. Marji Panny w Myśłowicach*, „Wiadomości Myśłowickie. Dodatek parafialny do «Gościa Niedzielnego»” 21 VII 1929 nr 16.

35 Umarł 20 III 1790 w Pęczelicach, pochowany pod kaplicą Matki Bożej Bolesnej przy kościele w Szczaworyżu (Akta spadkowe w Archiwum Narodowym w Krakowie, Forum Nobilium Tarnoviense, Succ. 194).

36 *Urzędnicy województwa sandomierskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, opr. K. Chłapowski i A. Falniowska-Gradowska, Kórnik 993, nr 863. Bratem Franciszka Rupniewskiego był Stefan kanonik krakowski i proboszcz w Gnojnie i Biedzinach, komisarz klasztoru Norbertanek w Busku, zm. 26 II 1816 (L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 88).

37 Archiwum Krakowskiej Kapituły Katedralnej, Inv. P. 2 (Inwentarz ruchomości po bp. L. Łętowskim).

38 Urodzony w Tarnawadce, a ochrzczony w Krasnobrodzie 28 marca 1781 roku.

39 *Kalendarzyk polityczny pijarski na rok 1811*, Warszawa, s. 211; *Kalendarzyk polityczny pijarski na rok przestępny 1812*, Warszawa, s. 217; *Kalendarzyk polityczny pijarski na rok pański 1813*, Warszawa, s. 235; *Kalendarzyk polityczny pijarski na rok 1814*, Warszawa, s. 219; L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 105.

Wielkiej Armii przybyły do Krakowa, został na krótki czas rotmistrzem konfederacji krakowskiej⁴⁰. Utracił przez to podprefekturę olkuską. Wprawdzie dano mu potem inną w powiecie kazimierskim departamentu lubelskiego po Rochu Szczepanowskim, ale już jej nie objął, bo, jak pisze jego brat: „był się już zwłókł i nie miał o czym”⁴¹. Umarł nagle, jadąc konno z Gorenice do Olkusza 6 stycznia 1814 roku, nie założwszy rodziny⁴². Biskup pisał o nim, że był to człowiek „Żwawy, do świata stworzony, lecz zbyt zabawy pilnujący. [...] zuch wielki, umizgus”⁴³.

Znacznie bliższe relacje łączyły Ludwika ze starszą siostrą Antoniną Marianną Katarzyną Barbarą (ur. 1782)⁴⁴. Ludwik pozostawał z nią, a potem jej dziećmi w bliskich kontaktach, sprawując nawet opiekę nad jej trzema wnukami, synami Ignacego⁴⁵. Pisał o niej, że to: „była najzaciejsza kobieta, z jedną wadą za wszystkie, to miłości świata. Przy wychowaniu, co dawała dzieciom, świat szedł przodem, był jedyny cel szczęścia pożądanego dzieciom”⁴⁶. Antonina wydana została w 1806 roku za starościca zawichojskiego Stanisława Puszeta, syna Franciszka Ksawerego (zm. 3 października 1812) i starościanki chęcińskiej Wiktorii z Załuskich, dziedziców Biórkowa i Minogi w Królestwie oraz Podgrodzia w cyrkule tarnowskim w Galicji⁴⁷. Niestety, jak pisze Łętowski, „małżeństwo nie było zdarne”⁴⁸. Po utracie Minogi Puszetowie zamieszkali w Krakowie przy ulicy Sławkowskiej pod numerem 376. Doczekali się trojga dzieci: Franciszka Ksawerego, późniejszego jezuitę, a następnie kanonika lwowskiego, zmarłego we Lwowie 27 maja 1873 roku⁴⁹; córki Euzebii (1810–1859), sercanki w Poznaniu, i Ignacego (1816–1855), ożenionego w 1839 roku z kasztelanką sądecką Marią Albertyną Męcińską (zm. Dębiany 20 listopada 1852), córką Wojciecha i Heleny ze Stadnickich⁵⁰. Antonina umarła 30 grudnia 1845 roku w Dębianach w parafii Stradów, ówczesnym okręgu

40 L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 29, 105, 345.

41 Tamże, s. 105.

42 Archiwum Państwowe w Katowicach, sygn. 1–58 (Księgi metrykalne parafii Gorenice), s. 7, nr 13; Boniecki błędnie podaje, że umarł w 1813 roku (A. Boniecki, *Herbarz polski*, dz. cyt., t. 15, s. 334).

43 L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 345.

44 Urodzona w Tarnawadce, a ochrzczona w Krasnobrodzie 26 III 1782.

45 S. Tarnowski, *X. Stanisław Puszet. Wspomnienie pośmiertne*, Kraków 1907, s. 4; L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 122, 344. Ludwika i Stanisława wuj wysłał na naukę do gimnazjum św. Anny kolejno w 1853 i 1854 roku (J. Leniek, *Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetniej rocznicy założenia gimnazjum św. Anny w Krakowie*, Kraków 1888, s. 250).

46 L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 104, 106, 121, 344–345.

47 Tamże, s. 89. Ślub miał miejsce w Krakowie w kościele Mariackim 17 VII 1806.

48 L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 344; A. Boniecki, *Herbarz polski*, dz. cyt., t. 15, s. 334.

49 Biblioteka Jagiellońska, Zbiór klepsydr, nr 140.

50 Ślub odbył się w kościele Mariackim w Krakowie.

skalbmierskim guberni radomskiej⁵¹, a jej mąż Stanisław Puszet – rok później 21 stycznia 1847, także w Dębianach. Ignacy i Albertyna Puszetowie mieli pięcioro dzieci: Ludwika, Stanisława Mariana (ur. w Krakowie 24 sierpnia 1840 roku, zm. w Krakowie 22 lutego 1862), Wojciecha Stanisława, kanonika lwowskiego (ur. w Dębianach 25 sierpnia 1841, zm. w Dukli 6 sierpnia 1907)⁵², ostatniego przedstawiciela tej linii rodziny, i Kazimierza Franciszka Bronisława (ur. w Krakowie 12 października 1844), zmarłego w dzieciństwie, oraz dwie córki: Marię Teofilę Karolinę (ur. w Dębianach 28 stycznia 1849) i Jadwigę Antoninę Matyldę Gabrielę (ur. w Dębianach 16 marca 1851, zm. 1930), matkę Albertynę Felicjanę w Krakowie⁵³.

Trzecim dzieckiem Franciszka i Teresy z Balickich Łętowskich był imiennik ojca Franciszek Serafin Michał Walenty (ur. 1783)⁵⁴. Za młodu służył w wojsku napoleońskim, dosłużywszy się stopnia oficera w regimencie huzarów. Był następnie od 1813–1816 roku sędzią pokoju powiatu olkuskiego, jednocześnie od 1813–1815 zasiadał w tamtejszej Radzie Powiatowej⁵⁵. Dnia 17 listopada 1816 roku w Niegowonicach pojął za żonę Wiktorię Kmiciankę (1795–1840), córkę Ludwika i Salomei Chronowskiej, dziedziców Niegowoniczek⁵⁶. Około roku 1819 Łętowscy zamieszkali w Kielcach, gdzie Franciszek objął funkcję sędziego Sądu Kryminalnego Województw Krakowskiego i Sandomierskiego, którą piastował co najmniej do 1830 roku⁵⁷. Następnie zaś, co najmniej od 1834 do 1844 roku, zasiadał jako sędzia w Trybunale Cywilnym I Instancji w Kielcach⁵⁸. Pod koniec lat dwudziestych lub na samym początku trzydziestych. Wiktoria Łętowska wróciła do Niegowoniczek

51 „Dziennik Urzędowy Guberni Radomskiej” 1847 nr 13, 16/28 III 1847.

52 Data urodzenia według inskrypcji na epitafium w Dukli. C. Bąk-Koczarska w biografii Puszetów podaje, że Puszet urodził się 30 VIII. Jest to niewątpliwie pomyłka wynikająca z ułożeń daty chrztu jako urodzenia (C. Bąk-Koczarska, *Puszet (de Puget-Puszet) Wojciech Stanisław*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 29, s. 451–452).

53 Tamże, s. 451.

54 Urodził się w domu swych dziadków macierzystych w Tarnawadce w roku 1783 i ochrzczony z wody 21 listopada (Центральний державний історичний архів України Львів, f. 165-3-2769, k. 8).

55 *Kalendarzyk polityczny pijarski na rok przestępny 1812*, Warszawa, s. 149; *Kalendarzyk polityczny pijarski na rok pański 1813*, Warszawa, s. 235; *Kalendarzyk polityczny pijarski na rok pański 1814*, Warszawa, s. 148, 219; *Kalendarzyk polityczny pijarski na rok przestępny 1816*, Warszawa, s. 146.

56 Jej stryj Adam z Woli Kmita był pisarzem sądu pokoju powiatu lelowskiego, mieszkał we wsi Gniazdowicach w powiecie krakowskim, a jej brat Kajetan Kmita był w 1848 posesorem rządowej wsi Kuźnice.

57 *Kalendarzyk polityczny pijarski na rok 1819*, Warszawa, s. 172; *Kalendarzyk polityczny pijarski Polski i Ruski na rok przestępny 1820*, Warszawa, s. 184.

58 L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 345; A. Boniecki, *Herbarz polski*, dz. cyt., t. 15, s. 335; *Kalendarzyk polityczny na rok 1834*, Warszawa, s. 168.

i tam zmarła 18 marca 1840. Franciszek zaś kontynuował pracę w Trybunale. W roku 1841 wylegitymował się ze szlachectwa w Królestwie Polskim i został wpisany do ksiąg szlacheckich guberni radomskiej oddziału kieleckiego⁵⁹. Pracę w Trybunale zakończył w roku 1844⁶⁰. Jeszcze w 1846 mieszkał w Kielcach, a następnie sprowadził się do Niegowoniczek i tam umarł 17 czerwca 1849 roku. Miał sześcioro dzieci, z których przeżyło dwóch synów, Stanisław i Florian, oraz dwie córki, Marianna i Felicja.

Po śmierci ich matki, a następnie ojca stryj Ludwik starał się pomóc sierotom. Niestety, jak sam krytycznie pisał: „Dzieci te są, jaka matka, dziewczęta jeszcze jakie takie, ale co chłopcy – do niczego i jeden się z nich zbił, a drugi zwlókł do trzydziestu dziewięciu lat, nie obmyśliwszy sobie stanu”⁶¹. Ów drugi, starszy z braci, Stanisław (ur. w Kielcach około 1821) umarł jako kawaler w Niegowoniczkach 25 maja 1866 roku. Młodszy Florian Filip Antoni Jakub (ur. w Kielcach 1 maja 1826) ożenił się około 1848 roku z nieznaną bliżej Marią. Nic nie wiadomo o jego ewentualnym potomstwie. Umarł w Olesznie koło Krasocina 6 kwietnia 1902 jako ostatni przedstawiciel tej linii rodziny.

Ludwik starał się w miarę możliwości pomagać w wychowaniu swych bratanków: „do wychowania dzieci po bracie Franciszku byłem pomocą i dwie jego córeczki wyszły za mąż na sławę biskupa [będącego] stryjem”⁶². Starsza z nich, Marianna (ur. w Kielcach 5 sierpnia 1822), poślubiła 17 sierpnia 1848 roku w Niegowonicach szlachcica Teobalda Bonawenturę Olszewskiego (ur. 6 września 1815, zm. 26 lutego 1887)⁶³, syna Tomasza i Anastazji z Moczydłowskich. W czasie powstania styczniowego wspierała powstańców, a w późniejszym czasie osiadła w Krakowie dla edukacji synów⁶⁴. Miała kilkoro dzieci m.in. synów: Tytusa (ur. 1856, zm. 30 września 1896) i Bronisława Wawrzyńca Edwarda (ur. 10 sierpnia 1862, zm. 1910)⁶⁵. Umarła w Krakowie 1 kwietnia 1899 roku⁶⁶.

59 A. Boniecki, *Herbarz polski*, dz. cyt., t. 15, s. 335; E. Sęczys, *Szlachta wylegitymowana w Królestwie Polskim w latach 1836–1861*, Warszawa 2000, s. 398; E. Sęczys, *Szlachta guberni augustowskiej, lubelskiej i radomskiej wylegitymowana w Królestwie Polskim w latach 1836–1861*, Warszawa 2018, s. 260.

60 *Kalendarzyk polityczny na rok 1844*, Warszawa 1844, s. 200;

61 Tamże, s. 345.

62 Tamże, s. 345.

63 Biblioteka Jagiellońska, Zbiór klepsydy, nr 78.

64 J. Leniek, *Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia Gminy-um św. Anny w Krakowie*, Kraków 1888, s. 245.

65 *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, t. 3: 1850/51–1917/18, O–Q, pod red. K. Stopki, Kraków 2011, s. 65.

66 „Czas” 16 kwietnia 1899 nr 87, s. 3.

Młodsza, Feliksa (ur. w Niegowoniczkach 25 maja 1832), wyszła za Piotra Henryka Aleksandra Marciszewicza (ur. ok. 1825, zm. w Krakowie 20 stycznia 1898)⁶⁷, syna Jana Kantego i Ludwika z Zakrzewskich. Ślub pobłogosławił 29 czerwca 1854 roku w katedrze krakowskiej stryj biskup Ludwik. Małżonkowie osiedli w dobrach męża w Trzebniowie w parafii Niegowa. Tam rodziły im się dzieci: Feliks (ur. 1858, zm. 1923), Ludwik (ur. 1860), Maria Stefania (ur. 1866, zm. 1933) i Florian Konrad Franciszek (ur. 18 lutego 1869, zm. 1956).

Młodsza siostra biskupa, Justyna, urodzona około roku 1787 najpewniej także w Tarnawadce, nie wyszła za mąż. Opiekowała się matką, a późniejszych latach zamieszkała przy bracie biskupie w Krakowie przy ulicy Kanoniczej 166 i tam zmarła 22 grudnia 1850 roku. Biskup pisał, że: „umarła po krótkiej słabości w domu moim”⁶⁸.

Najmłodszym z rodzeństwa był Ignacy Romuald Walenty, urodzony jak wszystkie pozostałe dzieci Franciszka w Tarnawadce w roku 1788. Chrzest przyjął w Krasnobrodzie 18 września. Jak wspominał Ludwik, był to „człowiek dobry i zacny”. W roku 1809 wstąpił do wojska polskiego. Później w 1812 roku, już w randze podporucznika, wyruszył z Wielką Armią na Moskwę. W czasie szturm Smoleńska raniony w nogę, dostał się w czasie odwrotu do niewoli. Po uwolnieniu wstąpił (przed 1814) z powrotem do wojska, do 2 pułku piechoty liniowej, w stopniu porucznika⁶⁹. Około roku 1818 lub 1819 został odznaczony krzyżem *Virtuti Militari*. W roku 1820 dostał awansu do stopnia kapitana (2 kwietnia 1820⁷⁰), a następnie został przeniesiony 8 kwietnia 1820 do 3 pułku strzelców pieszych⁷¹. Wkrótce potem wystąpił ze służby i osiadł przy starzejącej się matce w Gorenicach. Był obecny przy jej śmierci 9 grudnia 1821 roku⁷². Około 1824–1826 zeswatany został przez swoją siostrę Antoninę Puszetową z Honoratą Bzowską herbu Nowina (ur. 1790), córką Aleksandra i Jadwigi Rudzkiej, dziedziców Sufczyzna⁷³. Przez pewien czas po ślubie mieszkał w Sufczyźnie przy żonie, a następnie, po sprzedaniu przez teścia tego majątku, przeniósł się do Krakowa. Tu wspomagany przez brata Ludwika otrzymał od niego w zarząd wieś kapitulną Bosutów. Leczą,

67 Biblioteka Jagiellońska, Zbiór klepsydr, nr 184.

68 L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 345.

69 *Rocznik wojskowy Królestwa Polskiego na rok 1817*, Warszawa [1817], s. 64; *Rocznik wojskowy Królestwa Polskiego na rok 1818*, Warszawa [1818], s. 59; *Rocznik wojskowy Królestwa Polskiego na rok 1819*, Warszawa [1819], s. 71; *Rocznik wojskowy Królestwa Polskiego na rok 1820*, Warszawa [1820], s. 76.

70 „Ruski Inwalid czyli Wiadomości Wojenne” 9 IV 1820 nr 83, s. 329.

71 „Ruski Inwalid czyli Wiadomości Wojenne” 18 IV 1820 nr 91, s. 362.

72 Archiwum Państwowe w Katowicach, sygn. 1–65 (Księgi metrykalne parafii Gorenice), nr 7.

73 L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 106; A. Boniecki, *Herbarz polski*, dz. cyt., t. 15, s. 334.

jak pisze biskup: „nie był on gospodarz, ani żona, a wioska nic im nie czyniła, iż musiałem też odebrać tę wioszczynę, a ratować ich na innej drodze”⁷⁴. Najpewniej też za wstawiennictwem brata Senat Wolnego Miasta Krakowa 27 sierpnia 1838 mianował Ignacego zastępcą inspektora gmachów akademickich z pensją 1500 złp. rocznie i mieszkaniem w Kolegium Jagiellońskim przy ul. św. Anny. Pełnił tę funkcję do 31 grudnia 1844 roku⁷⁵, ale jak wspominał biskup, „i to nie szło, gdyż na podrzędnych urzędników, podrzędnych ludzi potrzeba, do czego on był niesposobny”⁷⁶. Był jeszcze potem w latach 1844–1845 poborcą czopowego przy Kasie Poborów Niestających w Krakowie⁷⁷.

Umarł bezdzietnie w Krakowie 2 czerwca 1846 roku. Spadek po nim odziedziczyła wdowa Honorata z Bzowskich, po zrzeczeniu się praw na jej rzecz przez najbliższych krewnych zmarłego, tj. Franciszka, biskupa Ludwika i Justynę Łętowskich oraz ich siostrzeńców Ksawerego, Euzebię i Ignacego Puszetów⁷⁸. Honorata Łętowska po śmierci męża osiadła przy klasztorze Augustianek na Kazimierzu w Krakowie, gdzie umarła 23 lipca 1852 roku⁷⁹. Oboje spoczęli na cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Biskup Łętowski, wysoko ceniący swą rodzinę, szczącący się jej niegdyśszą pozycją majątkową i społeczną, mierzoną znaczącymi parantelami i piastowanymi urzędami, był świadkiem postępującego upadku, wygasania rodziny w linii męskiej oraz zsuwania się w hierarchii społeczności szlacheckiej. Z racji zajmowanej pozycji i stosunków łączących go z ówczesną elitą był dla najbliższej rodziny oparciem i autorytetem. W myśl przytoczonej przez samego siebie we *Wspomnieniach* zasady: „Kto ma księdza w rodzie, to mu bieda nie dobodzie”⁸⁰ starał się, jak mógł, wspierać nieradzącego sobie w życiu brata Ignacego: „Najmłodszy brat potrzebował mnie parę razy w życiu i nie zawiódł się na mnie”⁸¹. Ubolewał nad deklasacją bratanków, jedynych męskich przedstawicieli tej linii rodziny. Ich siostry zdołał wydać za mąż jeszcze w środowisku ziemiańskim, czym bardzo się szczycił. Ganiąc materialistyczne podejście do życia siostry Antoniny Puszetowej, wywarł zna-

74 Tamże, s. 106.

75 Archiwum UJ, S I 208, S I 209; Brodowicz błędnie podał, że funkcję tę pełnił Teofil Łętowski (M.J. Brodowicz, *Ważniejsze dokumenta odnoszące się do swojego udziału w sprawach i losach zakładów naukowych b. W.M. Krakowa i okręgu*, Kraków 1874, s. XL).

76 L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 106.

77 „Dziennik Rządowy Wolnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu” 1844, Regestr Dziennika, Kraków 1844.

78 Archiwum Narodowe w Krakowie, SKC 150.

79 Archiwum Narodowe w Krakowie, Księgi metrykalne parafii śś. Stanisława i Michała na Skałce w Krakowie, 1852, nr 2.

80 L. Łętowski, *Wspomnienia*, dz. cyt., s. 345.

81 Tamże.

czący wpływ na wybór drogi życiowej jej dzieci, księdza Ksawerego i siostry Euzebii Puszetów. Wbrew przytoczonemu na wstępie krzywdzącemu pogląadowi H. Barycza patrzył niezwykle trzeźwo, wręcz nowocześnie, na procesy zachodzące w ówczesnym społeczeństwie: „dziś [...] jeśli nie weźmie się do pracy, nie będzie miał dłużej tych pleców dla siebie, a ona buta dawna, herbowna, przywiedzie go do wzgardy, co gorszym od nędzy, [bo] bez czoła”⁸².

Abstrakt

Krąg rodzinny biskupa Ludwika Łętowskiego

Tekst przedstawia krąg rodzinny biskupa joppejskiego, administratora diecezji krakowskiej Ludwika Łętowskiego, pochodzącego ze starej szlacheckiej rodziny pieczętującej się herbem Ogończyk. Uwzględnieni zostali dziadkowie biskupa, jego stryjowie i ciotki, a zwłaszcza rodzzeństwo wraz z potomstwem. Starano się w zarysie ukazać dzieje fortuny rodzinnej, starania biskupa o utrzymanie statusu społecznego bratanków i siostrzeńców, jego wpływ na ich wybory życiowe oraz wsparcie materialne udzielane potrzebującym członkom rodziny.

Słowa kluczowe: Łętowscy, Ogończyk, rodzina, biskup, Kraków, szlachta

Abstract

The family circle of Bishop Ludwik Łętowski

The article presents the family circle of the Bishop of Joppa and the Administrator of the Diocese of Krakow, Ludwik Łętowski. Łętowski comes from an old noble family using the Ogończyk coat of arms. The bishop's grandparents, uncles and aunts, and especially his siblings and offspring, were included. Efforts were made to outline the history of the family fortune, the bishop's endeavors to maintain the social status of his nephews, his influence on their life choices and the financial support provided to needy family members.

Keywords: Łętowscy, Ogończyk, family, bishop, Kraków, nobility

82 Tamże, *Wspomnienia*, s. 345–346.

